

پیوست‌ها

حرکت‌گذاری یا ضبط الحركات - جمع‌های مکسر
مفاهیم و قرابت معنایی - درک مطلب

مبحث اول

حرکت‌گذاری یا ضبط الحركات

مبحث حرکت‌گذاری که برای نظام جدید مد نظر است، بیشتر پیرامون حرکت‌گذاری دومین حرف اصلی فعل‌های مزید یا مصدر آن‌ها و همچنین حرکت‌گذاری درست اسم‌های فاعل یا مفعول می‌باشد... مهم‌ترین نکاتی که داوطلبان عزیز در این زمینه باید به آن‌ها توجه کنند عبارت‌اند از:

الف) حرکت‌گذاری فعل‌ها

۱) همان‌طور که می‌دانیم آخر فعل‌های ماضی مفرد مانند (كَتَبَ، صَعَدَ و ...) همواره فتحه یا همان (ء) است و حرکت حرف آخر فعل‌های مضارع مفرد در حالت معمولی ضمه یا همان (ِ) می‌باشد. اما فعل‌های مضارع اگر بعد از حروف ناصبه (أَنْ، لَنْ، كَيْ و ...) یا ادوات جازمه (لَمْ، لَا نَهْيَ، لِأَمْرٍ و ...) بیابند، ضمه آن‌ها به فتحه (ـَ) یا سکون (ـُ) تبدیل می‌شود:

فعل مضارع در حالت معمولی: يَكْتُبُ

● فعل مضارع بعد از حروف ناصبه (أَنْ، لَنْ، كَيْ و ...): لَنْ يَكْتُبُ

● فعل مضارع بعد از ادوات جازمه (لَمْ، لَا نَهْيَ و ...): لَمْ يَكْتُبْ

۲) حرکت فعل‌های مجهول: همان‌طور که می‌دانیم حرکت حرف اول فعل‌های مجهول چه در ماضی چه در مضارع ضمه (ـِ) است، اما حرکت دومین حرف اصلی در فعل‌های ماضی کسره (ـِ) و در فعل‌های مضارع فتحه (ـَ) می‌باشد. به مثال‌های زیر توجه کنید:

فعل مجهول	فعل معلوم
ماضی عُسِلَ (شسته شد)	عَسَلَ
مضارع يُعْسِلُ (شسته می‌شود)	يَعْسِلُ

۳) تشخیص حرکت درست فعل‌های ثلاثی مزید یا همان فعل‌های به باب رفته: لطفاً یکبار دیگر به وزن فعل‌های جدول زیر و حرکت دومین حرف اصلی ماضی و مضارع و مصدر آن‌ها توجه کنید:

مصدر	مضارع	ماضی
إِفْعَال	يُفْعَلُ	۱- أُفْعِلَ
إِخْرَاج	يُخْرَجُ	أُخْرِجُ
تَفْعِيل	يُفَعَّلُ	۲- فَعَّلَ
تَعْلِيم	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ
مُفَاعَلَة	يُفَاعَلُ	۳- فَاعَلَ
مُكَاتَبَة	يُكَاتِبُ	كَاتَبَ
تَفَاعُل	يَتَفَاعَلُ	۴- تَفَاعَلَ
تَشَارِك	يَتَشَارَكُ	تَشَارَكَ
تَفَعُّل	يَتَفَعَّلُ	۵- تَفَعَّلَ
تَقَرُّب	يَتَقَرَّبُ	تَقَرَّبَ

۱- البته این قاعده در مورد فعل‌هایی است که به (نون) جمع یا مثنی ختم نشده باشند. زیرا فعل‌هایی مانند (يعرفان، يعرفون و ...) که به (نون) ختم شده‌اند، هنگامی که بعد از حروف ناصبه یا جازمه قرار می‌گیرند، نون آخر آن‌ها حذف می‌گردد. به مثال زیر توجه کنید:

● يَعْرِفَانِ } بعد از حروف ناصبه ← لَنْ يَعْرِفَا
بعد از حروف جازمه ← لَمْ يَعْرِفَا

مصدر	مضارع	ماضی
إِنْفَعَال إِنْحِرَاف	يَنْفَعِلُ يَنْحَرِفُ	۶- إِنْفَعَلَ إِنْحَرَفَ
إِنْفِعَال إِكْتِشَاف	يُكْتَشِفُ يَكْتَشِفُ	۷- إِفْتَعَلَ إِكْتَشَفَ
إِسْتِفْعَال إِسْتِخْرَاج	يَسْتَفْعِلُ يَسْتَخْرِجُ	۸- اِسْتَفْعَلَ اِسْتَخْرَجَ

از جدول بالا چند نتیجه می‌گیریم:

- ۱ حرکت دومین حرف اصلی فعل‌های ماضی مزید همیشه فتحه (ـَ) است. مانند: أَخْرَجَ، عَلَّمَ، تَفَكَّرَ و ...
- ۲ حرکت دومین حرف اصلی فعل‌های مضارع مزید، کسره (ـِ) می‌باشد مگر در باب‌های (تَفَاعُلٌ) و (تَفَعُّلٌ) که مانند ماضی، فتحه خواهد بود (یکبار دیگر به فعل‌های ردیف‌های ۴ و ۵ جدول صفحه قبل نگاه کنید).

توجه شاید مهم‌ترین نکته مبحث حرکت گذاری (ضبط الحركات) که در کنکور سراسری از آن یک تست مطرح می‌شود همین نکته بالا باشد یعنی حرکت گذاری دومین حرف اصلی فعل‌های ماضی و مضارع.

- ۳ دقت کنید که در باب‌های (تَفَاعُلٌ) و (تَفَعُّلٌ)، تفاوت ماضی یا مصدر در فتحه و ضمه حرف ماقبل آخر است. به مثال‌های زیر توجه کنید:

تَفَعُّلٌ: تَعَلَّمَ = فعل ماضی ← یاد گرفت	} تَفَعُّلٌ: تَعَلَّمَ = مصدر (اسم) ← یاد گرفتی
تَفَاعُلٌ: تَكَاتَبَ = فعل ماضی ← نامه‌نگاری کرد	
تَفَاعُلٌ: تَكَاتَبَ = مصدر (اسم) ← نامه‌نگاری کردن	

ب) حرکت گذاری اسم‌ها

الف) حرکت گذاری حرف آخر اسم‌ها:

اسم‌ها بر حسب نقشی که در جمله می‌گیرند آخر آن‌ها یا مرفوع (ـُ، ـٌ و ...) یا منصوب (ـِ، ـٍ و ...) یا مجرور (ـِ، ـٍ و ...) خواهند بود:

- ۱ نقش‌هایی که مرفوع هستند: فاعل، مبتدا، خبر و ...
  - ۲ نقش‌هایی که منصوب هستند: مفعول به، اسم بعد از حروف مشبّهة بالفعل یا لای نفی جنس و ...
  - ۳ نقش‌هایی که مجرور هستند: اسم بعد از حروف جر، مضاف الیه و ...
- توجه** صفت از نظر مرفوع، منصوب و یا مجرور بودن، بستگی به موصوف خود دارد و تابع موصوف خود می‌باشد. مثال:

ب) حرکت دومین حرف اصلی (اسم‌های فاعل) و (اسم‌های مفعول):

لطفاً به مثال‌های به کار رفته در جدول زیر و حرکت یک حرف ماقبل آخر آن‌ها توجه بفرمایید:

مضارع	اسم فاعل (صفت فاعلی)	اسم مفعول (صفت مفعولی)
يُرْسِلُ	مُرْسِلٌ (فرستنده)	مُرْسَلٌ (فرستاده شده)
يَسْتَخْرِجُ	مُسْتَخْرِجٌ (استخراج کننده)	مُسْتَخْرَجٌ (استخراج شده)
يَكْتَشِفُ	مُكْتَشِفٌ (اکتشاف کننده)	مُكْتَشَفٌ (اکتشاف شده)

دقت کنید اسم‌های فاعلی که به باب نرفته‌اند مانند (صانع، خالق، عالم و ...)، یک حرف ماقبل آخر آن‌ها نیز کسره (ـِ) دارد.

ج) حرکت گذاری حروف

- ۱ دقت کنید که خیلی از کلمات در عربی با تغییر یک حرکت، معنی و نوع آن‌ها به‌طور کلی تغییر می‌کند. به مورد زیر دقت کنید:

مَنْ (اسم): چه کسی، کسی که
 مِِنْ (حرف جر): از

۱- بیشتر بدانید: حرکت آخر اسم‌ها (مصدرها نیز نوعی اسم هستند) هرگز سکون (ـِ) نخواهد بود، یعنی آخر اسم‌ها سکون نمی‌گیرد.

- ۱) اِنَّ (همانا، به درستی که) ← اصولاً یا اول جمله می‌آید یا بعد از فعل‌های (قال، يقول، يقولون و...) .
- ۲) اَنَّ (که) ← اول جمله نمی‌آید.
- ۳) اَنَّ (که) ← حرف ناصبه است یعنی بعد از آن فعل مضارع منصوب می‌آید.
- ۴) اِنْ (اگر) ← حرف شرط است یعنی جمله شرطی می‌سازد و فعل شرط و جواب شرط دارد.
- دقت کنید که «اِنَّ» و «اَنَّ» حروف مشابهه بالفعل هستند و با اسم می‌آیند و هرگز مستقیماً بعد از آن‌ها فعل نمی‌آید.

جمع‌بندی

برای حرکت‌گذاری کلمات باید به موقعیت و نقش آن‌ها در جمله توجه کرد. مهم‌ترین نکات مباحث ضبط الحركات عبارت‌اند از:

- توجه به حرکت دومین حرف اصلی فعل‌های مزید

- توجه به (اسم فاعل) یا (اسم مفعول) بودن کلمه و اینکه حرکت دومین حرف اصلی اسم‌های فاعل کسره است نه فتحه. مثال:

اسم فاعل: فرستنده: المرسل
اسم مفعول: فرستاده شده: المرسل

آزمون مبحث ضبط الحركات

عين الخطأ في ضبط الحركات (۱۲۴۲-۱۲۵۲)

-۱۲۴۲

- ۱) عَلَيْكُمْ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّ رَبِّي بَعَثَنِي بِهَا!
۳) كُنْ صَادِقًا مَعَ نَفْسِكَ وَمَعَ الْأَخْرَيْنِ فِي الْحَيَاةِ!

-۱۲۴۳

- ۱) أَمَرَهُمْ ذُو الْقَرْنَيْنِ بِأَنْ يَأْتُوا بِالْحَدِيدِ وَالنُّحَاسِ!
۳) عَلَّقَ إِبْرَاهِيمُ (ع) الْفَأْسَ عَلَى كَيْفِ أَصْغَرِ الْأَصْنَامِ!

-۱۲۴۴

- ۱) تَجْتَهَدُ الْأُمُّ لِتَرْبِيَةِ أَوْلَادِهَا اجْتِهَادًا بِالْغَا!
۳) لِأَنَّ الْكُتُبَ تَجَارِبُ الْأُمَمِ عَلَى مَرِّ آلَافِ السِّنِينَ!

-۱۲۴۵

- ۱) يَبْلُغُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ مَا لَا يَبْلُغُهُ الْكَاذِبُ بِاحْتِيَالِهِ!
۳) يَنَمُّ التَّوَّائِزُ فِي الطَّبِيعَةِ مِنْ خِلَالِ وُجُودِ رَوَابِطِ مُتَدَاخِلَةٍ!

-۱۲۴۶

- ۱) لَمَّا رَجَعَ النَّاسُ شَاهَدُوا أَصْنَامَهُمْ مُكْسَرَةً!
۳) إِزْدَادَتْ هَذِهِ الْخُرَافَاتُ فِي أَدْيَانِ النَّاسِ عَلَى مَرِّ الْعُصُورِ!

-۱۲۴۷

- ۱) كَانَتْ مَكْتَبَةُ جُنْدِي سَابُورِ فِي خَوْزِسْتَانِ أَكْبَرِ مَكْتَبَةٍ فِي الْعَالَمِ.
۳) بَدَأَ الْفَلَاحُ يُفَكِّرُ فِي سَبَبِ ذَلِكَ وَ يُرَاقِبُ الْمَزْرِعَةَ.

-۱۲۴۸

- ۱) نَقَّازُ الْخَشَبِ يَنْقُرُ جِدْعَ الشَّجَرَةِ بِمَنْقَارِهِ.
۳) فِي السَّنَةِ الْعِشْرِينَ مِنْ عُمُرِهِ كَانَ عَامِلًا بَسِيطًا.

ریاضی - ۹۸

- ۲) اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي!
۴) اتَّصَلَ بِصَدِيقِهِ مُصَلِّحُ السَّيَّارَاتِ لِكَيْ يُصَلِّحَ سَبَّارَتَهُمْ!

هنر - ۹۸

- ۲) مَنْ لَا يَسْتَمِعُ إِلَى الدَّرْسِ جَيِّدًا يَرْسُبُ فِي الْإِمْتِحَانِ!
۴) أَتَذَكَّرُ خِيَامَ الْحُجَّاجِ فِي مِنِي وَ عَرَفَاتٍ وَ رَمِي الْجَمْرَاتِ!

تجربی - ۹۸

- ۲) حَاوَلَ الْعُلَمَاءُ مَعْرِفَةَ سِرِّ تِلْكَ الظَّاهِرَةِ الْعَجِيبَةِ!
۴) شَجَرَةٌ يَسْتَخْدِمُهَا الْمُزَارِعُونَ كَسِيَاحٍ حَوْلَ الْمَزَارِعِ!

انسانی - ۹۸

- ۲) لِكُلِّ إِخْتِرَاعٍ عِلْمِيٍّ وَ إِبْتِكَارٍ وَجْهٌ نَافِعٌ وَ وَجْهٌ مُضِرٌّ!
۴) عَلَى كُلِّ النَّاسِ أَنْ يَتَعَايَشُوا مَعَ بَعْضِهِمْ تَعَايِشًا سَلْمِيًّا!

زبان - ۹۸

- ۲) الْكَأْسُ رُجَاجَةٌ تُشْرَبُ فِيهَا الْمَاءُ أَوْ الشَّايُّ أَوْ الْقَهْوَةُ!
۴) قَرَّرَ أَرْبَعَةُ طُلَّابٍ أَنْ يَغِيبُوا عَنِ الْإِمْتِحَانِ فَاتَّصَلُوا بِالْأُسْتَاذِ!

خارج انسانی - ۹۸

- ۲) تُمْنَحُ هَذِهِ الْجَائِزَةُ فِي كُلِّ سَنَةٍ إِلَى مَنْ يُفِيدُ الْبَشَرِيَّةَ.
۴) سَمِعَ الدُّلْفَيْنِ يَفُوقَ سَمْعَ الْإِنْسَانِ عَشْرَ مَرَّاتٍ.

خارج انسانی - ۹۸

- ۲) تُعَدُّ النِّفَايَاتُ الصَّنَاعِيَّةُ تَهْدِيدًا لِنِظَامِ الطَّبِيعَةِ.
۴) سَوْفَهَا الْمَشْهُورُ بِأَنَّهُ أَكْبَرُ سَوْقِ مُسَقَّفِ فِي الْعَالَمِ.

- (١) هو من الحيوانات اللَّبُونَةِ التي تُرَضَعُ صِغَارَهَا.
(٢) حينَ زُرْتُ انا و أمَّكَ هاتانِ المَدِينَتَيْنِ المُقَدَّسَتَيْنِ.
(٣) كيف كانت اخلاقُ الطالبِ الذي كان يَلْتَفِتُ الى الوراءِ.
(٤) أُحِبُّ أَنْ أَكْتُبَ إنْشاءً تحت عنوان «في مَحْضَرِ المُعَلِّمِ».

- (١) حَاوَلَ العُلَمَاءُ معرفةَ سِرِّ تلكَ الظَّاهِرَةِ.
(٢) فَوَجَدُوا أَنَّ جميعَ الأَسْمَاكِ المُنتَشِرَةِ على الارضِ بحجمٍ واحدٍ.
(٣) تَحَدَّثُ هذه الظَّاهِرَةُ بَعْدَ ما يُلاحِظُ النَّاسُ غَيْمَةً سَوْداءَ.
(٤) هذه الظَّاهِرَةُ تَحَدَّثُ في أمريكا الوُسْطَى و النَّاسُ يَحْتَفِلُونَ بِهَا.

- (١) يُشَاهِدُ أعضاءَ الأُسْرَةِ فلماً رَافِعاً حَوْلَ الدَّلَافِينِ.
(٢) الدَّلَافِينُ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَتَكَلَّمَ بِاستخدامِ أصواتٍ مُعَيَّنَةٍ.
(٣) العَالَمُ مَمْلُوءٌ بِعَجَائِبٍ و غَرَائِبٍ تَحْتَاجُ التَّفَكُّرَ.
(٤) يَتَعَارَفُ الزملاءُ مَعَ بَعْضِهِمْ في بِدَايَةِ السَّنَةِ.

- (١) اِجْتَهَدَ أَفْضَلَ لِتَقَدُّمِ و خِدْمَةِ النَّاسِ.
(٢) يا عاقِل! اِعتَبِرْ مِنَ أخطاءِ الآخَرِينَ لِأَنَّ عَمْرَكَ قَصِيرَ.
(٣) الأَوْلَادُ جَالِسُونَ في العُرْفَةِ الكَبِيرَةِ و يُطالِعُونَ دروسَهُمْ.
(٤) مَنْ يُحاوِلُ بَتَّ الخِلافِ بَيْنَ المُسْلِمِينَ فهو جَاهِلٌ.

١٢٥٣- مَيِّزُ الخِطَأِ في ضَبْطِ حَرَكَةِ (اسم فاعل) او (اسم مفعول):

- (١) اِستَخدَمَ الطالِبُ ذِكااهَ الخاصَّ لِلوَصولِ الى الجوابِ المطلوبِ.
(٢) النَّاسُ في مَسِيرِ حياتِهِمْ يَبْحَثُونَ عن أَصْدِقاءِ مُخْلِصِينَ.
(٣) يَرِيقُ اللهُ المُسْتَضْعِفِينَ و يَدُلُّ المُسْتَكْبِرِينَ و يَهْلِكُ الجائِرِينَ.
(٤) الشُّعراءُ أَنشَدُوا أباياتاً بالعربيَّةِ و الفارسيَّةِ و سَمَّوها بِالْمُلَمَّعِ.

١٢٥٤- مَيِّزُ الخِطَأِ في ضَبْطِ حَرَكَةِ (ان):

- (١) إِنَّ تَنَصَّرُوا اللهُ يَنْصِرْكُمْ و يُثَبِّتْ أَقدامَكُمْ.
(٢) إِنَّ اكْبَرَ العيبِ أَنْ تَعيبَ ما فيكَ مِثْلَهُ.
(٣) رَبِّي إِنِّي اِعوذُ بِكَ أَنْ أُسألَكَ ما لَيْسَ لي بِهِ عِلْمٌ.
(٤) أَنْ صَبَرَ الرَّجُلُ على المصائبِ ظَفَرَ.

١٢٥٥- مَيِّزُ الصَّحِيحِ في ضَبْطِ حَرَكَاتِ أفعالِ الجُمْلِ:

- (١) العاقِلُ يَتَفَكَّرُ و يَتَأَمَّلُ في خَلْقِ السَّمواتِ و الارضِ.
(٢) قالَ صديقي: لَمَ يَبْشُرْ المعلمُ الدرسَ جَيِّداً.
(٣) الأَمِينُ يَحْتَفِظُ بِالأسرارِ و يُحافظُ على الأمانةِ.
(٤) لا يَنْتَفِعُ أَحَدٌ مِنَ العُدوانِ و العُقلاءُ يَتَعاشِرُونَ بِسَلامٍ.

١٢٥٦- مَيِّزُ الصَّحِيحِ في ضَبْطِ الحَرَكَاتِ:

- (١) هذا الرَّجُلُ يُساعِدُ الفُقراءَ و المَساكينَ و يَحْتَرِمُهُمْ.
(٢) التَّلْمِيذُ المُجْتَهِدُ يَتَقَدَّمُ في دُرُوسِهِ و يُفَكِّرُ في مُستقبَلِهِ.
(٣) قالَ المُتَكَلِّمُ: كُلُّ نَفْسٍ ذائِقَةُ المَوْتِ.
(٤) هذا المَزارِعُ ساعَدَ جيرانَهُ و هو يَتَأَمَّلُ اِكْتِسابَ الحِسانِ.

١٢٥٧- مَيِّزُ المَناسِبِ لِلرِّفاقِ: (.....) النَّفْسَ أَمارةً بالسوءِ فَانْتَبِهوا ..... لا تَتَّبِعوها.)

- (١) إِنَّ - أَنْ (٢) أَنْ - أَنْ (٣) إِنَّ - أَنْ (٤) أَنْ - إِنَّ

مَيِّزُ الخِطَأِ مِنَ حَيْثُ ضَبْطِ الحَرَكَاتِ (١٢٥٨ و ١٢٥٩):

- ١٢٥٨- (المُتَفَرِّجونَ في المَلْعَبِ كَثيرونَ و يُشاهِدونَ المُباراةَ و يُشجِّعونَ فَرِيقَهُمْ و لا يُهاجِمُ أَحَدٌ مِنْهُمُ اللاعِبِينَ أو الحاضِرِينَ).
(١) يُشاهِدونَ - لا يُهاجِمُ (٢) يُشجِّعونَ - لا يُهاجِمُ (٣) يُشجِّعونَ - الحاضِرِينَ (٤) المُتَفَرِّجونَ - يُشاهِدونَ

- ١٢٥٩- (في ضِيافَةٍ حَدِثَتْ مُناقِشَةٌ حَولَ قَضِيَةِ فلما رأى صَاحِبَ المَنزَلِ شِدَّةَ الجِدالِ بَيْنَ الحاضِرِينَ، فقام أَحَدًا طَلَبَ مِنَ أَحَدِ الضُّيوفِ أَنْ يُوَضِّحَ المَوْضُوعَ، فَوَضَّحَهُ جَيِّداً).
(١) مُناقِشَةٌ - أَحَدًا (٢) الجِدالِ - يُوَضِّحُ (٣) وَضَّحَهُ - الحاضِرِينَ (٤) مُناقِشَةٌ - الحاضِرِينَ

١٢٦٠- مَيِّزُ ما لَيْسَ فِيهِ خِطَأٌ:

- (١) تَدَوَّقَ المَرِيضُ الدَّواءَ مُنَزَّعِجاً.
(٢) المَصاعِبُ تُسبِّبُ تَقوِيَةَ تَحَمُّلِ الإنسانِ.
(٣) لِلكلامِ آدابٌ يَجِبُ عَلى المُتَكَلِّمِ أَنْ يَعمَلَ بِها.
(٤) أُحِبُّ مُشاهدةَ كَرةِ القَدَمِ أَكثَرَ مِنَ الذَّهابِ الى المَلْعَبِ.

١٢٦١- مَيِّزُ الجوابِ الذي كُلُّ أفعالِهِ غيرَ صَحيحةٍ مِنَ حَيْثُ ضَبْطِ الحَرَكَاتِ:

- (١) العاقِلُ يَتواضَعُ لِلناسِ و لا يَتَكَلَّمَ إِلا بِهَدوٍ.
(٢) يَنْطَلِقُ هذا الفلاحُ الى حَقَلَةٍ مَسروراً و هو يَتَوَكَّلُ عَلى اللهِ.
(٣) لِنِستَمَعَ الى كلامِ الحَقِّ و لا نُجادِلُ المُؤمِنِينَ.
(٤) اِيها العُقلاءُ اجتَهَدوا في اِعمالِكُمْ و لا تَتكاسَلوا في القيامِ باِعمالِ الخَيْرِ.

۱۲۳۲-گزینه ۲ با توجه به مصدر تشجیعاً (بر وزن تفعیل) فعل شَجَّعَ (بر وزن «فَعَّلَ» و مصدر آن = تشجیع (بر وزن «تفعیل» است)) است.

۱۲۳۳-گزینه ۲ «مُتَأَخَّرًا» از جنس فعل جمله نمی‌باشد، بلکه «حال» است، اما در سایر گزینه‌ها کلمات (ابتساماً، إحسان و مُسَاعَدَةً) مفعول مطلق هستند.

۱۲۳۴-گزینه ۲ (هِشَامٌ) انجام‌دهنده کار است و بعد از فعل «طاف» (طواف کرد، مراسم حج را انجام داد) آمده و مرفوع است، بنابراین فاعل عبارت می‌باشد و ضمیر متصل یعنی (ه) چون به فعل متصل شده است، حتماً مفعول به است. (ل) حرف جر و «کثرة» مجرور به حرف جر است.

۱۲۳۵-گزینه ۴ (وصیة) مستقیماً بعد از حرف جر آمده است، بنابراین مجرور به حرف جر است و ضمیر (ه) چون به «ذکریات» (ذکریات اسم است، نه فعل) متصل شده، حتماً مضاف‌الیه است و کلمه (جداریة) از نظر جنس و تعداد و اعراب، تابع کلمه قبل از خود می‌باشد، بنابراین صفت است.

یادآوری: فرق (جار و مجرور) با (مجرور به حرف جر)؟

* به حرف جر به علاوه کلمه بعد از خود، جار و مجرور گفته می‌شود، یعنی جار و مجرور از دو بخش (حرف جر + کلمه بعد از آن) تشکیل می‌شود، اما مجرور به حرف جر فقط شامل اولین کلمه بعد از حرف جر است:

مجرور به حرف جر ← جار و مجرور

... في الصف / إلى المنزل ...

مجرور به حرف جر ← جار و مجرور

۱۲۳۶-گزینه ۳ فعل «يَدْفِنُ» بر وزن «يَفْعَلُ» است، بنابراین به «باب افعال» نرفته است، چون حرف اول مضارع باب افعال با «م» شروع می‌شود و بر وزن «يَفْعَلُ» است.

گزینه (۲): کلمه (نَفْس) مفرد مؤنث و مفعول به است، نه فاعل.

گزینه (۴): الصيادون فاعل است، نه مفعول به.

۱۲۳۷-گزینه ۳ (التربية) در سؤال (مبتدا) است، نه صفت. در ضمن کلمه‌ای که مستقیماً بعد از حرف واو می‌آید، هرگز صفت واقع نمی‌شود، بلکه یا معطوف است یا اول جمله جدید به شمار می‌رود.

۱۲۳۸-گزینه ۲ در گزینه (۲) کلمه (المُتَكَبِّر) مضاف‌الیه است، نه صفت.

۱۲۳۹-گزینه ۴ بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): فَرَحًا: مفعول مطلق نوعی / گزینه (۲): مُشْتَقًا: حال است، نه مفعول مطلق / گزینه (۳): تحذيراً: مفعول مطلق تأکیدی است، نه نوعی، چون مستقیماً بعد از آن (ف) آمده است، نه مضاف‌الیه یا صفت.

۱۲۴۰-گزینه ۱ امر از فعل تَمَتَّعُ = اِتَمَّنَعُ

۱۲۴۱-گزینه ۴ اسم فاعل سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): الْمُتَوَاضِعُ (مُ... ي / گزینه (۲): صادق: بر وزن فاعل / گزینه (۳): «الصالحين» مفرد آن = صالح (بر وزن فاعل)

۱۲۴۲-گزینه ۴ در گزینه (۴)، کلمه (مُصَلِّح) چون (اسم فاعل) است، باید به صورت (مُصَلِّح) بیاید.

۱۲۴۳-گزینه ۲ در گزینه (۲)، حرکت دومین حرف اصلی فعل (لا یَسْتَمِع) که به باب (افتعال) رفته است، به صورت نادرست آمده است و باید به شکل (لا یَسْتَمِعُ) بیاید.

۱۲۴۴-گزینه ۱ در این سؤال نیز مانند سؤال قبل دومین حرف اصلی فعل (تَجْتَهِد) در گزینه (۱) باید با کسره بیاید یعنی به صورت (تَجْتَهِدُ).

۱۲۴۵-گزینه ۴ در گزینه (۴)، فعل (يَتَعَايَشُوا) چون به باب تفاعل (تفاعل - يَتَفَاعَل - تفاعل) رفته است، حرکت دومین حرف اصلی آن فتحه است نه کسره و باید به صورت (يَتَعَايَشُوا) بیاید.

۱۲۱۹-گزینه ۴ مصدرهای مجرد «شنیدنی» هستند و باید برخی از آن‌ها را (که در کتاب‌های درسی ما تکرار شده‌اند) به خاطر بسپارید. به درسنامه درس ۴ عربی دوازدهم مراجعه کنید.

۱۲۲۰-گزینه ۲ تأکید فعل = مفعول مطلق تأکیدی

فعل اول «یستغفر» و فعل دوم «يَزْجَع» و مصدرهای آن‌ها به ترتیب (استغفار) و (زُجِع) است.

۱۲۲۱-گزینه ۲ معنی سؤال: مفعول مطلق که مضاف است (یعنی مضاف‌الیه دارد = مفعول مطلق نوعی) را تشخیص دهید ← در گزینه (۲) کلمه (نظر) مفعول مطلق است و بعد از آن (المُتَأَمِّل = مضاف‌الیه) آمده است.

۱۲۲۲-گزینه ۲ (صَحَّحْتُ) فعل جمله است، بنابراین مفعول مطلق آن (تَصْحِيحاً) می‌باشد.

۱۲۲۳-گزینه ۳ در گزینه (۳) مفعول مطلق ما تأکیدی است، اما در سایر گزینه‌ها نوعی است.

۱۲۲۴-گزینه ۲ مصدر فعل (فَاتَلَ) که بر وزن فَاعَلَ است، مُقَاتَلَة (مفاعله) می‌باشد.

۱۲۲۵-گزینه ۲ (تَنَوَّكَل) فعل مضارع از باب (تَفَعَّل) است، بنابراین مصدر آن نیز باید از باب (تَفَعَّل) بیاید ← تَوَكَّلًا

۱۲۲۶-گزینه ۳ کلمه (خائفاً) اسم فاعل است نه مصدر. بنابراین نمی‌تواند مفعول مطلق باشد. در سایر گزینه‌ها کلمه (خوف) مصدر است و مفعول مطلق، با این تفاوت که در گزینه (۱) تأکیدی است، اما در گزینه‌های (۲) و (۴) نوعی است.

۱۲۲۷-گزینه ۱ با توجه با اینکه مفعول مطلق این عبارت یعنی کلمه (تصدیقاً) از باب (تفعیل) است، نتیجه می‌گیریم که فعل جمله باید حتماً از باب (تفعیل) باشد، یعنی (يُصَدِّق). خلاصه در این سؤال نکته قشنگی گنجانده شده است، به این شکل که بر خلاف سؤال‌های متداول که به ما فعل می‌دهند و مفعول مطلق آن فعل را می‌خواهند، در این سؤال ابتکاری مفعول مطلق داده شده و فعل آن خواسته شده است.

۱۲۲۸-گزینه ۴ در این سؤال «مفعول مطلق نوعی» خواسته شده است و از طرفی فعل جمله یعنی اُجَاهِدُ (مضارع، متکلم) از باب مفاعله است، بنابراین مصدر آن، «مُجَاهِدَة» و چون در سؤال مورد نظر مفعول مطلق نوعی خواسته شده است، گزینه (۱) حذف می‌گردد.

۱۲۲۹-گزینه ۳ مصدر يُسَاعِدُ (بر وزن يُفَاعِلُ)، مُسَاعَدَة است، نه (ساعدا).

۱۲۳۰-گزینه ۳ (انتظر) بر وزن «افتعل» و مصدر آن «انتظار» است، نه نظراً (حذف گزینه (۴)) و از طرفی چون مفعول مطلق تأکیدی خواسته شده است، گزینه (۲) که مفعول مطلق نوعی دارد، نمی‌تواند جواب مورد نظر باشد. گزینه (۱) اسم فاعل است، نه مصدر. در نتیجه نمی‌تواند مفعول مطلق بسازد.

۱۲۳۱-گزینه ۴ تأکید وقوع فعل = مفعول مطلق تأکیدی

(دعوة) در گزینه (۴) مفعول مطلق تأکیدی است، زیرا بعد از آن (مضاف‌الیه) یا (صفت) نیامده است. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): (۱) جلوس: مفعول مطلق نوعی / گزینه (۲): (متوکلاً) بعد از کان (کُن امر فعل «کان» می‌باشد) آمده، بنابراین خبر کان است، نه مفعول مطلق. / گزینه (۳): أَخْبَارًا: مفعول به (نسمع أَخْبَارًا: أَخْبَارِي را می‌شنویم). **یادآوری:** أَخْبَار (جمع خبر) را با إِخْبَار (مصدر از أَخْبَرَ) و به معنی «با خبر کردن» اشتباه نکنید.

۱۲۶۳-گزینه ۲ این سؤال بسیار جالبی است! دقت کنید که (کاد آن لا یُسَعَّع = نزدیک بود که شنیده نشود) ← (به سختی شنیده شد) و این معنی فقط در گزینه (۲) آمده است.

۱۲۶۴-گزینه ۱ مفهوم گزینه (۱): هر کس به ما خوبی کند ما را اسیر محبت و لطف خود می‌کند و دل ما را به دست می‌آورد.
مفهوم درست بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۲): چیزی را که تصدیق و باور آن توسط دیگران سخت است، بر زبان نیاورد و نگو. / گزینه (۳): همواره سخن ملایم بگو و زیانت سرخ نباشد. / گزینه (۴): کتاب‌ها ما را از تجربه‌های زندگی بی‌نیاز نمی‌سازند.

۱۲۶۵-گزینه ۲ لا تُصَعَّرُ خَدَّكَ = لا تَتَكَبَّرُ

۱۲۶۶-گزینه ۲ مفهوم گزینه (۲): شاید از چیزی بدتان بیاید اما خیر و صلاح شما در آن باشد و این مفهوم به عبارت داده شده نزدیک‌تر است.

۱۲۶۷-گزینه ۲ گزینه (۲) با گزینه‌های دیگر که بر ضرورت کار و تلاش برای رسیدن به هدف تأکید می‌کنند، متفاوت است.

۱۲۶۸-گزینه ۳ مفهوم عبارت سؤال: آنچه بر زبان می‌آورند با آنچه در دل و فکر دارند، یکی نیست = نفاق و دورویی

۱۲۶۹-گزینه ۱ مفهوم عبارت داده شده و گزینه (۱) شبیه هم می‌باشد و به معنی: تا مرد سخن نگفته باشد، عیب و هنرش نهفته باشد.

۱۲۷۰-گزینه ۴ عبارت (اخفص لهما...) برای امر به فروتنی و تواضع در مقابل پدر و مادر گفته می‌شود.

۱۲۷۱-گزینه ۴ (ادفع بالتي هي أحسن) یعنی شما به گونه زیباتر و بهتر برخورد کن و بدی را با بدی پاسخ نده = مقابل به مثل نکن بلکه زیباتر و بهتر از اینکه با شما برخورد کردند، برخورد کن و عمل کن.

ترجمه درک مطلب ۱:

سه سال بعد از انتشار اسلام بین فقراء مکه، دستور خدا برای علنی کردن دعوت برای همه مردم صادر شد. رسول خدا دعوت خود را علنی ساخت و شعار (لا اله الا الله) و (من رسول خدایم) را سر داد. بعد از این دعوت عمومی سختی‌های مسلمانان شروع شد و مشرکان مخالفت خود را با دین جدید آغاز کردند. در آغاز، به این فکر افتادند که پیامبر خدا را با مال، جاه و مقام بفریبند و هنگامی که ناکام ماندند، شروع کردند به آزار و شکنجه مسلمانان ضعیف. مشرکان دشمنی خود را ادامه دادند و به فکر بیرون راندن پیامبر و کسانی که او را یاری کردند، از مکه افتادند. پس آنان را در (شعب ابی طالب) محاصره کردند و تعدادی از مسلمانان در محاصره از گرسنگی مردند. اما سرانجام این محاصره به شکست انجامید و مشرکان در از بین بردن اسلام ناکام ماندند.

۱۲۷۲-گزینه ۱ مشرکان چه هنگام به مخالفت با دین جدید پرداختند؟ بعد از اینکه دعوت علنی شد.

۱۲۷۳-گزینه ۲ کافران دشمنی خود را چگونه ادامه دادند و پی گرفتند؟ کافران دشمنی خود را با اخراج و محاصره مسلمانان ادامه دادند.

۱۲۷۴-گزینه ۳ طبق متن: برخی از مسلمانان در هنگام محاصره در (شعب ابی طالب) از گرسنگی مردند و نه قبل از اخراج آن‌ها از مکه.

۱۲۷۵-گزینه ۴ مشرکان سعی کردند پیامبر را با جاه و مال و مقام بفریبند.

ترجمه درک مطلب ۲:

در قرن هجدهم دستگاه بخار را اختراع کردند و با اختراع آن قطارها و ماشین‌ها در همه شهرهای جهان گسترش یافت. امروزه کمتر شهری است که از قطار و ماشین بی‌بهره باشد. قطارها علاوه بر جابه‌جایی مردم و آسان

۱۲۴۶-گزینه ۱ در این سؤال نیز حرکت دومین حرف اصلی فعل ماضی (شاهدوا) در گزینه (۱) به صورت نادرست آمده است و باید به صورت (شاهدوا) بیاید.

۱۲۴۷-گزینه ۳ در گزینه (۳)، حرکت دومین حرف اصلی فعل‌های (يُفَكِّرُ) و (يُرَاقِبُ) به صورت نادرست آمده است.

۱۲۴۸-گزینه ۳ در گزینه (۳)، اسم فاعل (عاملا) باید با کسره زیر حرف (م) بیاید.

۱۲۴۹-گزینه ۳ در این سؤال نیز حرکت دومین حرف اصلی اسم فاعل (الطَّالِبُ) به صورت نادرست آمده است.

۱۲۵۰-گزینه ۳ در گزینه (۳)، فعل مضارع معلوم (يُلاحِظُ) چون متعلق به باب مفاعلة (فَاعِلٌ - يُفَاعِلُ) می‌باشد، باید با کسره بیاید نه فتحه.

۱۲۵۱-گزینه ۳ در گزینه (۳)، کلمه (التَّفَكَّرُ) بر وزن (تَفَعَّلَ) است و یک حرف ماقبل آخر آن باید با ضمه (ة) بیاید نه فتحه یعنی به صورت (التَّفَكَّرُ).

۱۲۵۲-گزینه ۳ در گزینه (۳)، اسم فاعل (جالسون) باید با کسره زیر حرف (ل) بیاید.

۱۲۵۳-گزینه ۴ کلمه (المُلَمَّعُ) باید به صورت (المُلَمَّعُ) بیاید.

۱۲۵۴-گزینه ۴ در گزینه (۴) چون جمله شرطی است، حرف (أَنْ) باید به صورت (إِنْ) (اگر) بیاید.

۱۲۵۵-گزینه ۳ شکل درست بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): يَتَفَكَّرُ / گزینه (۲): لم يَسْرُحْ (فعل بعد از حروف جازمه باید به صورت مجزوم بیاید). / گزینه (۴): لا يَنْتَفِعُ (افتعل، يَفْتَعِلُ، اِنْتَعَلَ)

۱۲۵۶-گزینه ۴ موارد نادرست در بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): يُسَاعِدُ ← يُسَاعِدُ / گزینه (۲): يَتَقَدَّمُ ← يَتَقَدَّمُ / گزینه (۳): ذَائِقَةٌ ← ((اسم فاعل) است و حرکت حرف وسطی باید کسره باشد).

۱۲۵۷-گزینه ۱ با توجه به اینکه بعد از جای خالی اول مستقیماً (اسم) آمده نه فعل، حتماً از (إِنَّ) استفاده می‌کنیم بنابراین از بین گزینه‌های (۱) و (۳) یکی را انتخاب می‌کنیم و چون بعد از جای خالی دوم فعل آمده است نه اسم نمی‌توانیم از (أَنَّ) = حروف مشبهة بالفعل استفاده کنیم.

۱۲۵۸-گزینه ۲ شکل درست فعل‌ها، (يُشَجِّعُونَ) و (لَا يُهَاجِمُ) می‌باشد.

۱۲۵۹-گزینه ۳ دومین حرف اصلی فعل‌های ماضی هرگز فتحه نمی‌گیرند بنابراین فعل (وَضَّحَ) باید به صورت (وَضَّحَ) و اسم فاعل (الحاضرين) باید با کسره زیر حرف (ض) بیاید.

۱۲۶۰-گزینه ۱ موارد نادرست در بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۲): تَحَمَّلَ (مصدر باب (تَفَعَّلَ)) باید روی تشدید آن ضمه قرار بگیرد. / گزینه (۳): المتكلم: چون اسم فاعل است، باید به صورت (المتكلم) بیاید. / گزینه (۴): مُشَاهِدَةٌ: مصدر باب (مُفَاعَلَةٌ) است و دومین حرف اصلی آن فتحه است نه کسره.

۱۲۶۱-گزینه ۲ شکل درست افعال بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): يَتَوَاضَعُ ← يَتَوَاضَعُ (تفاعَل - يَتَفَاعَلُ) / گزینه (۳): لَيْسَمَعُ ← لَيْسَمَعُ (اِفْتَعَلَ - يَفْتَعِلُ) / گزینه (۴): اجتهدوا ← اجتهدوا (فعل امر از باب افتعال: اجتهد - يجتهد)

↓
امر

(اجتهد)

۱۲۶۲-گزینه ۲ مفهوم عبارت: دوستان و نزدیکان باید با یکدیگر مهربانانه و دوستانه رفتار کنند اما اگر قرار است با یکدیگر وارد تجارت یا داد و ستدی شوند، باید تعارفات را کنار بگذارند و مانند دو شخص غریبه، همه چیز را بیان و مشخص کنند.